

శ్రీః  
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః  
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః  
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

శ్రీః  
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః  
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః  
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

## ॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

సుగ్రీవేణ వాలినః పరాక్రమస్య వర్ణనం వాలినా దుందుభిం హత్వా తస్య  
శవస్య మతంగవనే క్షేపణం మతంగమునినా వాలినే శాపదానం శ్రీరామేణ  
దుందుభేరస్థిసమూహస్య దూరే క్షేపణం సుగ్రీవేణ తం ప్రతి  
సాలభేదనార్థమార్గహకరణం

రామస్య వచనం శ్రుత్వా హర్షపౌరుషవర్ణనం ।  
సుగ్రీవః పూజయాంచక్రే రాఘవం ప్రశశంస చ ॥ 4.11.1 ॥

అసంశయం ప్రజ్వలితైస్తీక్షణైర్మర్మాతిగైః శరైః ।  
త్వం దహేః కుపితో లోకాన్ యుగాంత ఇవ భాస్కరః ॥ 4.11.2 ॥

వాలినః పౌరుషం యత్తద్ యచ్ఛ వీర్యం ధృతిశ్చ యా ।  
తన్మమైకమనాః శ్రుత్వా విధత్స్వ యదనంతరం ॥ 4.11.3 ॥

సముద్రాత్ పశ్చిమాత్ పూర్వం దక్షిణాదపి చోత్తరం ।  
క్రామత్యనుదితే సూర్యే వాలీ వ్యపగతక్లమః ॥ 4.11.4 ॥

అగ్రాణ్యారుహ్య శైలానాం శిఖరాణి మహాంత్యపి ।  
ఊర్ధ్వముత్పాత్య తరసా ప్రతిగృహ్లాతి వీర్యవాన్ ॥ 4.11.5 ॥

బహవః సారవంతశ్చ వనేషు వివిధా ద్రుమాః ।  
వాలినా తరసా భగ్నా బలం ప్రథయతాఽఽత్యనః ॥ 4.11.6 ॥

మహిషో దుందుభిర్నామ కైలాసశిఖరప్రభః |  
బలం నాగసహస్రస్య ధారయామాస వీర్యవాన్ || 4.11.7 ||

స వీర్యోత్సేకదుష్టాత్మా వరదానేన మోహితః |  
జగామ స మహాకాయః సముద్రం సరితాం పతిం || 4.11.8 ||

ఊర్మిమంతమతిక్రమ్య సాగరం రత్నసంచయం |  
మమ యుద్ధం ప్రయచ్ఛేతి తమువాచ మహార్ణవం || 4.11.9 ||

తతః సముద్రో ధర్మాత్మా సముత్థాయ మహాబలః |  
అబ్రవీద్ వచనం రాజన్నసురం కాలచోదితం || 4.11.10 ||

సమర్థో నాస్మి తే దాతుం యుద్ధం యుద్ధవిశారద |  
శ్రూయతాం త్వభిధాస్యామి యస్తే యుద్ధం ప్రదాస్యతి || 4.11.11 ||

శైలరాజో మహారణ్యే తపస్విశరణం పరం |  
శంకరశ్వశురో నామ్నా హిమవానితి విశ్రుతః || 4.11.12 ||

మహాప్రస్తవణోపేతో బహుకందరనిర్ధరః |  
స సమర్థస్తవ ప్రీతిమతులాం కర్తుమర్హతి || 4.11.13 ||

తం భీతమితి విజ్ఞాయ సముద్రమసురోత్తమః |  
హిమవద్వనమాగమ్య శరశ్చాపాదివ చ్యుతః || 4.11.14 ||

తతస్తస్య గిరేః శ్వేతా గజేంద్రప్రతిమాః శిలాః |  
చిక్షేప బహుధా భూమౌ దుందుభిర్విననాద చ || 4.11.15 ||

తతః శ్వేతాంబుదాకారః సౌమ్యః ప్రీతికరాకృతిః |  
హిమవానబ్రవీద్ వాక్యం స్వ ఏవ శిఖరే స్థితః || 4.11.16 ||

క్షేప్తుమర్హసి మాం న త్వం దుందుభే ధర్మవత్సల |  
రణకర్మస్వకుశలస్తపస్విశరణో హ్యహం || 4.11.17 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా గిరిరాజస్య ధీమతః |  
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం క్రోధాత్ సంరక్తలోచనః || 4.11.18 ||

యది యుద్ధేఽసమర్థస్త్వం మద్భయాద్ వా నిరుద్యమః |  
తమాచక్ష్య ప్రదద్యాన్మే యో హి యుద్ధం యుయుత్సతః || 4.11.19 ||

హిమవానబ్రవీద్ వాక్యం శ్రుత్వా వాక్యవిశారదః |  
అనుక్తపూర్వం ధర్మాత్మా క్రోధాత్ తమసురోత్తమం || 4.11.20 ||

వాలీ నామ మహాప్రాజ్ఞ శక్రపుత్రః ప్రతాపవాన్ |  
అధ్యాస్తే వానరః శ్రీమాన్ కిష్కింధామతులప్రభాం || 4.11.21 ||

స సమర్థో మహాప్రాజ్ఞస్తవ యుద్ధవిశారదః |  
ద్వంద్వయుద్ధం స దాతుం తే నముచేరివ వాసవః || 4.11.22 ||

తం శీఘ్రమభిగచ్ఛ త్వం యది యుద్ధమిహేచ్ఛసి |  
స హి దుర్మర్షణో నిత్యం శూరః సమరకర్మణీ || 4.11.23 ||

శ్రుత్వా హిమవతో వాక్యం కోపావిప్లవః స దుందుభిః |  
జగామ తాం పురీం తస్య కిష్కింధాం వాలినస్తదా || 4.11.24 ||

ధారయన్ మాహిషం రూపం తీక్ష్ణశృంగో భయావహః |  
ప్రావృషీవ మహామేఘస్తోయపూర్ణో నభస్తలే || 4.11.25 ||

తతస్తు ద్వారమాగమ్య కిష్కింధాయా మహాబలః |  
ననర్థ కంపయన్ భూమిం దుందుభిర్ద్దుందుభిర్యథా || 4.11.26 ||

సమీపజాన్ ద్రుమాన్ భంజన్ వసుధాం దారయన్ ఖురైః |  
విషాణేనోల్లిఖన్ దర్పాత్ తద్ద్వారం ద్విరదో యథా || 4.11.27 ||

అంతఃపురగతో వాలీ శ్రుత్వా శబ్దమమర్షణః |  
నిష్పపాత సహ స్త్రీభిస్తారాభిరివ చంద్రమాః || 4.11.28 ||

మితం వ్యక్తాక్షరపదం తమువాచ స దుందుభిం |  
హరీణామీశ్వరో వాలీ సర్వేషాం వనచారిణాం || 4.11.29 ||

కిమర్థం నగరద్వారమిదం రుద్ధ్వా వినర్హసే |  
దుందుభే విదితో మేఽసి రక్ష ప్రాణాన్ మహాబల || 4.11.30 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా వానరేంద్రస్య ధీమతః |  
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం క్రోధాత్ సంరక్తలోచనః || 4.11.31 ||

న త్వం స్త్రీసన్నిధౌ వీర వచనం వక్తుమర్హసి |  
మమ యుద్ధం ప్రయచ్ఛాద్య తతో జ్ఞాస్యామి తే బలం || 4.11.32 ||

అథవా ధారయిష్యామి క్రోధమద్య నిశామిమాం |  
గృహ్యతాముదయః స్వైరం కామభోగేషు వానర || 4.11.33 ||

దీయతాం సంప్రదానం చ పరిష్వజ్య చ వానరాన్ |  
సర్వశాఖామృగేంద్రస్త్యం సంసాదయ సుహృజ్జనం || 4.11.34 ||

సుదృష్టాం కురు కిష్కింధాం కురుష్వాత్మసమం పురే |  
క్రీడస్వ చ సమం స్త్రీభిరహం తే దర్పశాసనః || 4.11.35 ||

యో హి మత్తం ప్రమత్తం వా భగ్నం వా రహితం కృశం |  
హన్యాత్ స భ్రూణహా లోకే త్వద్విధం మదమోహితం || 4.11.36 ||

స ప్రహస్యాబ్రవీన్మందం క్రోధాత్ తమసురేశ్వరం |  
విసృజ్య తాః స్త్రీయః సర్వాస్తారాప్రభృతికాస్తదా || 4.11.37 ||

మత్తోఽయమితి మా మంస్థా యద్యభీతోఽసి సంయుగే |  
మదోఽయం సంప్రహరేఽస్మిన్ వీరపానం సమర్థ్యతాం || 4.11.38 ||

తమేవముక్త్యా సంక్రుద్ధో మాలాముక్షిప్య కాంచనీం |  
పిత్రా దత్తాం మహేంద్రేణ యుద్ధాయ వ్యవతిష్ఠత || 4.11.39 ||

విషాణయోర్గృహీత్వా తం దుందుభిం గిరిసన్నిభం |  
ఆవిధ్యత తథా వాలీ వినదన్ కపికుంజరః || 4.11.40 ||

బలాద్ వ్యాపాదయాంచక్రే ననర్థ చ మహాస్వనం |  
శ్రోత్రాభ్యామథ రక్తం తు తస్య సుస్రావ పాత్యతః || 4.11.41 ||

తయోస్తు క్రోధసంరంభాత్ పరస్పరజయైషిణోః |  
యుద్ధం సమభవద్ ఘోరం దుందుభేర్వాలినస్తథా || 4.11.42 ||

అయుధ్యత తదా వాలీ శక్రతుల్యపరాక్రమః |  
ముష్టిభిర్జానుభిః పద్భిః శిలాభిః పాదపైస్తథా || 4.11.43 ||

పరస్పరం ఘ్నతోస్తత్ర వానరాసురయోస్తదా |  
ఆసీద్ధీనోఽసురో యుద్ధే శక్రసూనుర్వ్యవర్థత || 4.11.44 ||

తం తు దుందుభిముద్యమ్య ధరణ్యామభ్యపాతయత్ |  
యుద్ధే ప్రాణహరే తస్మిన్నిష్పిష్టో దుందుభిస్తదా || 4.11.45 ||

స్తోతోభ్యో బహు రక్తం తు తస్య సుస్రావ పాత్యతః |  
పపాత చ మహాబాహుః క్షితౌ పంచత్వమాగతః || 4.11.46 ||

తం తోలయిత్వా బాహుభ్యాం గతసత్త్వమచేతనం |  
చిక్షేప వేగవాన్ వాలీ వేగేనైకేన యోజనం || 4.11.47 ||

తస్య వేగప్రవిధస్య వక్త్రాత్ క్షతజబిందవః |  
ప్రపేతుర్మారుతోత్కిష్టా మతంగస్యాశ్రమం ప్రతి || 4.11.48 ||

తాన్ దృష్ట్వా పతితాంస్తత మునిః శోణితవిప్రుషః |  
క్రుద్ధస్తస్య మహాభాగ చింతయామాస కో న్వయం || 4.11.49 ||

యేనాహం సహసా స్పృష్టః శోణితేన దురాత్మనా |  
కోఽయం దురాత్మా దుర్బుద్ధిరకృతాత్మా చ బాలిశః || 4.11.50 ||

ఇత్యుక్త్వా స వినిష్క్రమ్య దదృశే మునిసత్తమః |  
మహిషం పర్వతాకారం గతాసుం పతితం భువి || 4.11.51 ||

స తు విజ్ఞాయ తపసా వానరేణ కృతం హి తత్ |  
ఉత్సర్జ మహాశాపం క్షేప్తారం వానరం ప్రతి || 4.11.52 ||

ఇహ తేనాప్రవేష్టవ్యం ప్రవిష్టస్య వధో భవేత్ |  
వనం మత్స్యంశ్రయం యేన దూషితం రుధిరస్తవైః || 4.11.53 ||

క్షిపతా పాదపాశ్చేమే సంభగ్నాశ్చాసురీం తనుం |  
సమంతాదాశ్రమం పూర్ణ యోజనం మామకం యది || 4.11.54 ||

ఆగమిష్యతి దుర్బుద్ధిర్వ్యక్తం స న భవిష్యతి |  
యే చాస్య సచివాః కేచిత్ సంశ్రితా మామకం వనం || 4.11.55 ||

న చ తైరిహ వస్తవ్యం శ్రుత్వా యాంతు యథాసుఖం |  
తేఽపి వా యది తిష్ఠంతి శపిష్యే తానపి ధ్రువం || 4.11.56 ||

వనేఽస్మిన్ మామకే నిత్యం పుత్రవత్ పరిరక్షితే |  
పత్రాంకురవినాశాయ ఫలమూలాభవాయ చ || 4.11.57 ||

దివసశ్చాద్య మర్యాదా యం ద్రష్టా శ్వోఽస్మి వానరం ।  
బహువర్షసహస్రాణి స వై శైలో భవిష్యతి ॥ 4.11.58 ॥

తతస్తే వానరాః శ్రుత్వా గిరం మునిసమీరితాం ।  
నిశ్చక్రముర్వనాత్ తస్మాత్ తాన్ దృష్ట్వా వాలిరబ్రవీత్ ॥ 4.11.59 ॥

కిం భవంతః సమస్తాశ్చ మతంగవనవాసినః ।  
మత్సమీపమనుప్రాప్తా అపి స్వస్తి వనౌకసాం ॥ 4.11.60 ॥

తతస్తే కారణం సర్వం తథా శాపం చ వాలినః ।  
శశంసుర్వానరాః సర్వే వాలినే హేమమాలినే ॥ 4.11.61 ॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తదా వాలీ వచనం వానరేరితం ।  
స మహర్షిం సమాసాద్య యాచతే స్మ కృతాంజలిః ॥ 4.11.62 ॥

మహర్షిస్తమనాదృత్య ప్రవివేశాశ్రమం ప్రతి ।  
శాపధారణభీతస్తు వాలీ విహ్వలతాం గతః ॥ 4.11.63 ॥

తతః శాపభయాద్ భీతో ఋష్యమూకం మహాగిరిం ।  
ప్రవేష్టుం నేచ్ఛతి హరిర్ద్రష్టుం వాపి నరేశ్వర ॥ 4.11.64 ॥

తస్యాప్రవేశం జ్ఞాత్వాహమిదం రామ మహావనం ।  
విచరామి సహమాత్యో విషాదేన వివర్జితః ॥ 4.11.65 ॥

ఏషోఽస్థినిచయస్తస్య దుందుభేః సంప్రకాశతే ।  
వీర్యోత్సేకాన్నిరస్తస్య గిరికూటనిభో మహాన్ ॥ 4.11.66 ॥

ఇమే చ విపులాః సాలాః సప్త శాఖావలంబినః ।  
యత్తైకం ఘటతే వాలీ నిష్పత్రయితుమోజసా ॥ 4.11.67 ॥

ఏతదస్యాసమం వీర్యం మయా రామ ప్రకాశితం ।  
కథం తం వాలినం హంతుం సమరే శక్యసే నృప ॥ 4.11.68 ॥

తథా ఋవాణం సుగ్రీవం ప్రహసన్ లక్ష్మణోఽబ్రవీత్ ।  
కస్మిన్ కర్మణి నిర్వృత్తే శ్రద్ధధ్యా వాలినో వధం ॥ 4.11.69 ॥

తమువాచాథ సుగ్రీవః సప్త సాలానిమాన్ పురా ।  
ఏవమేక్షైకశో వాలీ వివ్యాధాథ స చాసకృత్ ॥ 4.11.70 ॥

రామో నిర్ధారయేదేషాం బాణేనైకేన చ ద్రుమం ।  
వాలినం నిహతం మన్యే దృష్ట్వా రామస్య విక్రమం ॥ 4.11.71 ॥

హతస్య మహిషస్యాస్థి పాదేనైకేన లక్ష్మణ ।  
ఉద్యమ్య ప్రక్షిపేచ్ఛాపి తరసా ద్వే ధనుఃశతే ॥ 4.11.72 ॥

ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవో రామం రక్తాంతలోచనం ।  
ధ్యాత్వా ముహూర్తం కాకుత్స్థం పునరేవ వచోఽబ్రవీత్ ॥ 4.11.73 ॥

శూరశ్చ శూరమానీ చ ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః ।  
బలవాన్ వానరో వాలీ సంయుగేష్వపరాజితః ॥ 4.11.74 ॥

దృశ్యంతే చాస్య కర్మాణి దుష్కరాణి సురైరపి ।  
యాని సంచింత్య భీతోఽహమృష్యమూకముపాశ్రితః ॥ 4.11.75 ॥

తమజయ్యమధృష్యం చ వానరేంద్రమమర్షణం ।  
విచింతయన్న ముంచాపి ఋష్యమూకమముం త్వహం ॥ 4.11.76 ॥

ఉద్విగ్నః శంకితశ్చాహం విచరామి మహావనే ।  
అనురక్తైః సహమాత్స్వైర్హనుమత్ప్రముఖైర్వరైః ॥ 4.11.77 ॥

ఉపలబ్ధం చ మే శ్లాఘ్యం సన్మిత్రం మిత్రవత్సల |  
త్వామహం పురుషవ్యాఘ్ర హిమవంతమివాశ్రితః || 4.11.78 ||

కిం తు తస్య బలజ్ఞోఽహం దుర్భ్రాతుర్బలశాలినః |  
అప్రత్యక్షం తు మే వీర్యం సమరే తవ రాఘవ || 4.11.79 ||

న ఖల్వహం త్వాం తులయే నావమన్యే న భీషయే |  
కర్మభిస్తస్య భీమైశ్చ కాతర్యం జనితం మమ || 4.11.80 ||

కామం రాఘవ తే వాణీ ప్రమాణం ధైర్యమాకృతిః |  
సూచయంతి పరం తేజో భస్మచ్ఛన్నమివానలం || 4.11.81 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా సుగ్రీవస్య మహాత్మనః |  
స్మితపూర్వమథో రామః ప్రత్యువాచ హరిం ప్రతి || 4.11.82 ||

యది న ప్రత్యయోఽస్మాసు విక్రమే తవ వానర |  
ప్రత్యయం సమరే శ్లాఘ్యమహముత్పాదయామి తే || 4.11.83 ||

ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవం సాంత్యయన్ లక్ష్మణాగ్రజః |  
రాఘవో దుందుభేః కాయం పాదాంగుష్ఠేన లీలయా || 4.11.84 ||

తోలయిత్వా మహాబాహుశ్చిక్షేప దశయోజనం |  
అసురస్య తనుం శుష్కాం పాదాంగుష్ఠేన వీర్యవాన్ || 4.11.85 ||

క్షిప్తం దృష్ట్వా తతః కాయం సుగ్రీవః పునరబ్రవీత్ |  
లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామం తపంతమివ భాస్కరం |  
హరీణామగ్రతో వీరమిదం వచనమర్థవత్ || 4.11.86 ||

ఆర్ద్రః సమాంసః ప్రత్యగ్రః క్షిప్తః కాయః పురా సఖే |  
పరిశ్రాంతేన మత్తేన భ్రాత్రా మే వాలినా తదా || 4.11.87 ||

లఘుః సంప్రతి నిర్మాంసస్త్యణభూతశ్చ రాఘవ |  
క్షిప్త ఏవం ప్రహర్షేణ భవతా రఘునందన || 4.11.88 ||

నాత్ర శక్యం బలం జ్ఞాతుం తవ వా తస్య వాధికం |  
ఆర్ద్రం శుష్కమితి హ్యేతత్ సుమహద్ రాఘవాంతరం || 4.11.89 ||

స ఏవ సంశయస్తాత తవ తస్య చ యద్బలం |  
సాలమేకం వినిర్భిద్య భవేద్ వ్యక్తిర్బలాబలే || 4.11.90 ||

కృత్వైతత్ కార్ముకం సజ్యం హస్తీహస్తమివాతతం |  
ఆకర్ణపూర్ణమాయమ్య విస్ఫుజస్వ మహాశరం || 4.11.91 ||

ఇమం హి సాలం ప్రహితస్త్యయా శరో  
న సంశయోఽత్రాస్తి విదారయిష్యతి |  
అలం విమర్శేన మమ ప్రియం ధ్రువం  
కురుష్వ రాజన్ ప్రతిశాపితో మయా || 4.11.92 ||

యథా హి తేజఃసు వరః సదా రవి -  
ర్యథా హి శైలో హిమవాన్ మహద్రిషు |  
యథా చతుష్పాత్సు చ కేసరీ వర -  
స్తథా నరాణామసి విక్రమే వరః || 4.11.93 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే  
కిష్కింధాకాండే ఏకాదశః సర్గః ||